

Kutatási beszámoló (2015-2016). 2. szakasz

A kutatás címe: Az anyanyelvű szakképzés helyzete, problémái kétnyelvű oktatási rendszerben az oktatás körülményei (intézményi hálózat) és szereplői (tanár, diák) viszonylatában.

A kutatás témája: a romániai magyar tannyelvű szakiskolai képzés helyzetének vizsgálata az oktatás körülményei (intézményi hálózat) és szereplői (tanár, diák) viszonylatában.

A kutatócsoport: kutatásvezető: dr. Pletl Rita; tagok: dr. Kátai Zoltán, dr. Harangus Katalin, drd. Horváth Zsófia, dr. Szentes Erzsébet, drd. Vekov Géza.

A pályázati program megfogalmazásakor a második szakaszra a következő célokat tűztük ki: (1.) Feltárjuk és bemutatjuk a romániai magyar tannyelvű szakiskolai oktatás helyzetét; (2.) Vizsgáljuk a szakiskolai képzésben résztvevők társadalmi háttérét (milyen társadalmi réteghelyzetű és általános iskolai eredményeket elért tanulók jelentkeznek szakiskolába); pályaelképzeléseit (munkaerőpiacon való elhelyezkedés lehetőségei, továbbtanulási tervek, jövőelképzelések); a szakképzés adottságait tanulói szemszögből (a szaktantárgyak oktatása és a gyakorlati képzés milyen nyelven valósul meg; az oktatás nyelvisége és a megértés, illetve az anyag elsajátításának problémája; mennyire elégedettek a szakképzésben elsajátítható ismeretekkel és alkalmazott módszerekkel). (3.) Vizsgáljuk a szakiskolai képzés minőségét tanári szemszögből (tanári túlterheltség, infrastrukturális feltételek, tananyaggal kapcsolatos problémák, a folytonos változások, a tanulók alapszintű képességei).

Az elvégzett munka

1. A vonatkozó szakirodalom áttanulmányozása különös tekintettel az európai irányelvekre, a román szakoktatást szabályozó törvényi keretekre, oktatási dokumentumokra; az adatfelvételhez alapul szolgáló adatbázis kialakítása (Pletl Rita, Harangus Katalin, Kátai Zoltán).

2. A mérőeszközök tartalmi keretének kidolgozása: a kérdőívek megszerkesztése (szakiskolásoknak és a tanároknak), illetve a tanári interjúk kérdésköreinek összeállítása (Pletl Rita, Harangus Katalin, Horváth Zsófia, Szentes Erzsébet).

3. Az adatfelvétel szakaszában: (a) a kérdőívek iskolákba való eljuttatása és a kitöltött kérdőívek összegyűjtése (Pletl Rita, Harangus Katalin); (b) interjúk készítése szakiskolai tanárokkal és a szakiskolák magyar tagozatért felelős vezetőivel, (Harangus Katalin, Pletl Rita, Horváth Zsófia, Szentes Erzsébet).

4. Az adatbázisok létrehozása: (a) a begyűlt kérdőívek kódolása régiók, megyék, szakirányok, illetve a felmérés alanyai (tanulók, tanárok) szerint (Horváth Zsófia, Szentes

Erzsébet, Vekov Géza); (b) az adatok számítógépes betáplálása tanárképzős hallgatók segítségével (ellenőrzés: Horváth Zsófia, Szentes Erzsébet, Vekov Géza); az interjúk hanganyagának írásos rögzítése (Horváth Zsófia, Szentes Erzsébet), a tartalomelemzés előkészítése (témakörök szerinti kulcsszavak) (Pletl Rita, Horváth Zsófia, Szentes Erzsébet)

5. Az adatok feldolgozása: Kérdőívek: statisztikai számítások (Kátai Zoltán, Harangus Katalin); interjúk: tartalomelemzés (Pletl Rita, Horváth Zsófia, Szentes Erzsébet)

6. Az adatok értékelése tematikai lebontásban a kutatók szakterületének függvényében valósul meg: a kutatás elméleti, metodológiai keretei (Pletl Rita); IKT eszközök, e-learning a szakiskolai szakoktatásban (Kátai Zoltán); IKT eszközök ismerete és alkalmazásának lehetőségei a szakmai gyakorlatban (Harangus Katalin); pályaorientáció és pályaszocializáció (Szentes Erzsébet); tanítási gyakorlat és tanítási szemlélet a szakiskolában (Horváth Zsófia).

7. A dokumentumanyag archiválása (Pletl Rita, Horváth Zsófia, Szentes Erzsébet).

A kutatás általános jellemzői

A kutatás empirikus jellegű, országos hatókörű, diagnosztikus célzatú, keresztmetszeti módszert alkalmazó. Vizsgálatunkkal arra vállalkoztunk, hogy feltárjuk a magyar tannyelvű szakiskolai képzés jelenlegi állapotát (kiépítettség, képzési kínálat a létező szakirányok függvényében, taneszközökkel való ellátottság, az oktatás körülményei) kettős megközelítésben: az oktatási dokumentumok (a kisebbségi oktatást szabályozó törvények, az iskolahálózat intézményeit rögzítő adatbázisok) tükrében és az oktatás szereplőinek (tanulók, tanárok) szemszögéből.

Hiánypótló, mert a vizsgálat alapadataival szeretne feltételeket teremteni a reális helyzetértékeléshez, ami elengedhetetlenül szükséges a szakképzés fejlesztéséhez. Szervesen kapcsolódik az előző vizsgálathoz, amellyel a szakközépiskolai oktatás helyzetét mértük fel.

A tervezett és megvalósított minta

Régiók és megyék szerinti bontásban a szakiskolák eloszlása a következőképpen alakul: tömb: 31 intézmény (Hargita 14, Kovászna 7, Maros 10); átmeneti régió: 22 intézmény (Bihar 6, Kolozs 3, Szatmár 8, Szilágyszentmiklós 5); szórvány: 2 intézmény: (Arad 1, Brassó 1). A felmérésben részt vett 20 intézmény, részvételi arányok: tömb: 15 intézmény (48%), átmeneti régió: 5 intézmény (23%), szórvány: egyetlen intézmény sem.

A vizsgálatban 1006 szakiskolás vett részt, viszont az adatbázist 963 tanuló kitöltött kérdőívei alkotják, mert 43 tanuló nem írta be az alapadatait (megye, település, iskola).

A szaktanárok mintája lefedi a mérésben résztvevő intézményeket, tehát a tömb és az átmeneti régió tekintetében reprezentatívnak tekinthető.

Eredmények

A kutatás kitűzött céljait megvalósítottuk. Számba vettük a szakiskolai oktatás intézményi hálózatát, felmértük a tanítási-tanulási folyamatot meghatározó tényezőket (iskolai környezet, infrastruktúra, taneszközökkel való ellátottság, szaktanárok helyzete, a tanulók szakmához való viszonyulása). Vizsgáltuk az oktatás nyelvi kérdéseit a maga összetettségében (a törvények által biztosított jogok és a megvalósult helyzet, az anyanyelv szerepe az oktatásban). Elemeztük a tanulók társadalmi háttérét, tanulási motivációit, pályaelképzeléseit, elhelyezkedési aspirációit. Vizsgáltuk a szaktanárok helyzetét (felsőfokú tanulmányok, a szakterminológia anyanyelvű és román nyelvű ismerete, tanítási terhek, koncepciók a hatékony oktatásról, a továbbképzés lehetőségei).

Az eredmények részletesebb, adatokkal alátámasztott bemutatását a kutatási jelentés tartalmazza.

Az eredmények ismertetése:

Közoktatási Fórum 2016. szeptember 23. (Kolozsvár): A romániai magyar tannyelvű szakképzés helyzete (beszámoló a kutatás eredményeiről és tapasztalatairól)

A Magyar Tudomány Ünnepe 2016. november 11 (Marosvásárhely): Adottságok és lehetőségek a magyar tannyelvű szakképzésben

1. Tematikus előadások Az anyanyelvű szakképzés helyzete, problémái kétnyelvű oktatási rendszerben az oktatás körülményei (intézményi hálózat) és szereplői (tanár, diák) viszonylatában című empirikus kutatás (2013-2016) anyagából. Öt-hat előadás.
2. Kerekasztal — téma: a magyar tannyelvű szakképzés problémái a szakiskolai és szakközépiskolai tanárok szemszögéből. Résztvevők: meghívott pedagógusok és a mérnök-tanár- képzés oktatói.
3. Mérnök szakos pedagógusjelöltek fóruma. Válogatás a záróvizsga legkiemelkedőbb dolgozatainak bemutatóiból.
4. Tapasztalatcsere — a Debreceni Egyetem meghívott doktoranduszai, illetve doktorjelöltjei beszámolóit kutatási témájukról (szakképzés a Kárpát-medence magyar lakta területein).

